

OECD Regions at a Glance

Summary in Czech

Translated title

Přehled v českém jazyce

Průvodce čtenáře

Proč *Stručný pohled na regiony OECD*?

V posledních letech se do politického programu mnoha zemí OECD vrátila tématika regionálního rozvoje. Vyšší tempo integrace vedené institucionalizačním procesem (např. Evropská unie, Světová obchodní organizace) a ekonomickými trendy (tj. globalizací) narušuje národní hranice a vytváří na úrovni světového trhu konkurenci v rámci regionů. Přetrvávající výrazné regionální disparity ale současně nabourávají schopnosti zemí podporovat ekonomický růst při zajištění sociální soudržnosti.

Tento nový zájem o regiony vyvolal novou poptávku po statistických ukazatelích na subnárodní úrovni. Veřejní činitelé potřebují důvěryhodné statistické údaje o zdrojích regionální konkurenceschopnosti, které ovšem nemusí být vždy dostupné. Subnárodní data jsou omezená a regionální ukazatelé navzájem mezi zeměmi těžce srovnatelné.

Stručný pohled na regiony OECD si dal za úkol vyplnit tuto mezeru. Využil pro to analýzu a srovnání hlavních územních celků a regionálních trendů napříč zeměmi OECD.

Srovnávání regionů

Hlavním problémem ekonomické analýzy na subnárodní úrovni je definování samotné analyzované jednotky – tj. regionu. Slovo „region“ může mít velmi rozdílné významy jak v rámci zemí, tak mezi nimi. Například nejmenší OECD region (Concepcion de Buenos Aires, Mexiko) má území o rozloze menší než 10 čtverečních kilometrů. Naproti tomu největší (Nunavut, Kanada) má více než 2000 čtverečních kilometrů. Počet obyvatel v regionech v OECD osciluje podobně – od přibližně 400 obyvatel v Balance ACT (Austrálie) po více než 47 miliónů v Kanto (Japonsko).

OECD tento problém řeší tak, že regiony klasifikuje v rámci členské země (viz Zdroje a metodologie „Regionální sítě OECD“). Klasifikace vychází ze dvou územních úrovní (UU). Vyšší úroveň (územní úroveň 2) zahrnuje okolo 300 makroregionů, zatímco nižší úroveň (územní úroveň 3) se skládá z více než 2300 mikroregionů¹. Tato klasifikace – která v evropských zemích z větší části odpovídá klasifikace Eurostatu, napomáhá lépe porovnat regiony stejné územní úrovně.

Druhým problémem je rozdílná „geografie“ každého regionu. Například ve Velké Británii může někdo zpochybnit smysl srovnání vysoce zalidněné oblasti Londýna s venkovským regionem Shetlandských ostrovů, i když jsou oba tyto regiony na stejné územní úrovni. Abychom zohlednili tyto rozdíly, zavedla OECD regionální typologii vyjadřující klasifikaci regionů: převážně městský, převážně venkovský a neutrální region. Tato typologie, vycházející z procentuálního podílu obyvatel regionu žijícího na venkově, resp. ve městech, umožňuje smysluplné srovnání regionů patřících ke stejnému typu (Zdroje a metodologie „Regionální typologie OECD“).

Struktura publikace

V souladu s novou politickou koncepcí zavedenou v zemích OECD je „Stručný pohled na regiony“ zformován do tří hlavních témat:

1. regiony jako hybatelé národního růstu,
2. optimální využití místních zdrojů,
3. blahobyt regionu jako základ konkurenceschopnosti.

První téma zdůrazňuje skutečnost, že faktory národního růstu bývají úzce soustředěny do malého počtu regionů. Čili pro posílení národního růstu je nutné zdokonalit využití těchto faktorů ve všech regionech. Druhé téma hodnotí ekonomickou výkonnost regionů a identifikuje nevyužívané zdroje, které by mohly být zmobilizovány ke zlepšení regionální konkurenceschopnosti. A konečně třetí téma posuzuje různé stránky blahobytu v perspektivě blahobytu jako klíčového faktoru ke zlepšení regionální konkurenceschopnosti.

Regiony jako hybatelé národního růstu

Koncentrace je pravděpodobně nejnápadnějším znakem geografického rozložení ekonomické aktivity. Ve všech zemích OECD má výroba sklony se koncentrovat okolo malého počtu městských oblastí, průmyslová odvětví zase do vysoce specializovaných „ostrůvků“ a nezaměstnanost je rovněž často výsadou jen několika regionů.

Rozdíly v klimatu a životním prostředí narušují proces osídlování některých oblastí a podporují koncentraci obyvatelstva do několika městských center. Více než polovina obyvatel OECD (53 %) žije v převážně městských regionech (obrázek 1.4). Tento systém koncentrace se sám pohání lepšími ekonomickými příležitostmi a širokou dostupností služeb vyplývajících ze samotného procesu urbanizace. V mnoha zemích OECD – Rakousku, Kanadě, Finsku, Maďarsku, Japonsku, Koreji, Mexiku, Portugalsku, Španělsku, Švédsku a Turecku – je více než 40 % národního HDP produkováno v pouhých 10 % regionů (obrázek 2.1).

A podobná je struktura i u nezaměstnanosti. Okolo 47 % nezaměstnaných v zemích OECD je soustředěno do městských regionů. Naproti tomu 31 % a 22 % nezaměstnaných je v neutrálních a venkovských regionech (obrázek 3.3). Rozložení nezaměstnanosti dle typu regionu se ale mezi jednotlivými zeměmi výrazně liší. V Belgii, Japonsku, Koreji, Nizozemí, Velké Británii a Spojených státech se minimálně 60 % národní nezaměstnanosti koncentruje v městských regionech. Nicméně ve Finsku, Irsku, Norsku, Polsku a Švédsku se více než polovina z celkové nezaměstnanosti soustředí do venkovských regionů. A konečně, ve Francii, Novém Zélandu, Španělsku, Slovenské republice a Turecku se nezaměstnanost z větší části soustředí v neutrálních regionech.

Hlavní zdroje ekonomického růstu mají tendence soustředit se do malého počtu regionů. V roce 2001 54 % z celkového počtu patentů v členských zemích OECD pocházelo z pouze 10 % regionů (obrázek 5.1) a více než 64 % vysoce vzdělaného obyvatelstva žije v městských regionech (obrázek 6.3).

Koncentrace ekonomických zdrojů nás přivádí k závěru, že výkonnost národního hospodářství je tažena dynamikou malého počtu regionů. Mezi lety 1996 a 2001 se v zemích OECD v průměru 10 % regionů podílelo 56 % na celkové tvorbě pracovních míst (obrázek 9.3), přičemž přibližně 70 % případů ztrát zaměstnání se opět soustředilo do 10 % regionů (obrázek 9.4). Regionální faktory tedy vykazují snahu hrát, při zvyšování celkového růstu v zemích OECD, roli nejméně stejně tak důležitou jako ty národní.

Optimální využití místních zdrojů

Ekonomická výkonnost má mezi zeměmi OECD výrazně proměnlivý charakter, ale mezinárodní disparity jsou často menší než rozdíly, které panují mezi regiony ve stejné zemi. V roce 2001 mělo Lucembursko HDP na obyvatele více než osmkrát větší než Turecko. V rámci Turecka ovšem byl HDP na obyvatele v regionu Kocaeli téměř 13krát větší než v regionu Hakkari. Podobně ve Velké Británii, v Inner London – West byl stejný ukazatel více než 9krát vyšší než na Isle of Anglesey (obrázek 11.2).

Ve stejném roce dosahovaly rozdíly míry nezaměstnanosti mezi zeměmi až 17 procentních bodů (obrázek 13.1). Nicméně v Kanadě, Itálii, Polsku a Španělsku se rozdíly v míře nezaměstnanosti mezi regiony pohybovaly nad 20 procentními body (obrázek 13.2).

Ekonomická výkonnost se v OECD liší region od regionu. Ale proč jsou některé regiony konkurenceschopnější než ty ostatní? Regionální benchmarking (tabulka 15.1) umožňuje určit hlavní faktory vysvětlující vysokou míru HDP na obyvatele v určitých regionech (komparativní výhoda) a nízký HDP na obyvatele v jiných (komparativní nevýhoda).

Produktivita se jeví jako hlavní komparativní výhoda u převážné většiny regionů s vysokým HDP na obyvatele (43 %). A je také nejčastější komparativní nevýhodou v ještě větší části regionů s nízkým HDP na obyvatele (62 %).

Vysokou spoluúčasť na trhu práce lze považovat za druhou nejčastější komparativní výhodu v regionech s vysokým HDP na obyvatele (20 %), zatímco spoluúčasť na tvorbě pracovní síly je hlavní příčinou nízké konkurenceschopnosti v pouze 8 % regionů s HDP na obyvatele pod úrovní národního průměru.

Dojíždění do zaměstnání, míra specializace a zaměstnanosti představují stejně důležité faktory v regionech jak s nízkým, tak s vysokým HDP na obyvatele. Představují okolo 15 % u dojíždění do zaměstnání, 7 % u míry specializace a 6 % u míry zaměstnanosti (v regionech s nízkým HDP na obyvatele 7 %).

A konečně, kvalifikace je častěji komparativní výhodou, než-li příčinou slabé výkonnosti. Je hlavní komparativní výhodou pro 6 % regionů s vysokým HDP na obyvatele oproti pouhému 1 % regionů s nízkým HDP na obyvatele.

Blahobyt regionu jako základ konkurenceschopnosti

Ekonomické zdroje jsou pro konkurenceschopnost regionů rozhodně tím nejdůležitějším faktorem. Ovšem díky dalším, abstraktnějším faktorům – často skrývaným pod jedním slovem blahobyt – se nám daří pochopit schopnost regionu přilákat kvalitní investice a kvalifikovanou pracovní sílu.

Míra blahobytu závisí hlavně na schopnosti zpřístupnit zdroje a služby, které jsou často dostupné pouze ve velkých ekonomických centrech. Průměrná vzdálenost (měřeno časem), kterou musí občan OECD ujet při cestě do nejbližšího centra je 39 minut v městských regionech, 1,55 hodin v neutrálních regionech a 3,29 hodin ve venkovských regionech (obrázek 23.2).

Přístup k vyššímu vzdělání se mezi regiony podstatně liší. Turecko a Slovenská republika vykazují nejvyšší regionální variabilitu počtu terciárně vzdělaných, zatímco ve Spojených státech, Nizozemí a Norsku je tato variabilita na velmi nízké úrovni (obrázek 25.1).

Přístup ke zdravotnickým službám je dalším důležitým aspektem blahobytu. V téměř všech zemích je počet praktických lékařů na obyvatele nejvyšší v městských regionech a nejnižší ve venkovských regionech (obrázek 27.2). Ve Slovenské republice dosahuje v městských regionech počet doktorů na obyvatele téměř dvojnásobku průměru země, zatímco v Rakousku, Řecku, Maďarsku a Koreji je tento ukazatel o více než 50 % vyšší než průměr.

Rozdíly ve zdravotním stavu se na míře blahobytu odráží podobně. V roce 2001 byly zaznamenány největší regionální rozdíly ve Spojených státech, Austrálii a Mexiku. Naopak nejmenší rozdíly se našly v Japonsku, Nizozemí a Portugalsku.

Míra pocitu bezpečí je doplňkovým faktorem pro přitažlivost regionu. Přispívá to k rozhodnutí občanů žít v určitém regionu a napomáhá to vytvořit příznivé podnikatelské prostředí pro firmy. Španělsko, Slovenská republika, Rakousko a Turecko vykazují největší regionální výkyvy v majetkové trestné činnosti. Nový Zéland, Řecko a Dánsko vykazují v této oblasti mezi jednotlivými regiony mnohem menší rozdíly (obrázek 28.1).

Také v Kanadě, Spojených státech, Austrálii, Rakousku, Finsku, Koreji a Španělsku jsou největší rozdíly v množství nahlášených napadení osob, zatímco v Irsku a Dánsku je množství nahlášených násilných zločinů očividně rovnoměrněji rozděleno mezi regiony (obrázek 29.1).

Regionální rozdíly z hlediska množství smrtelných dopravních nehod byly největší v Portugalsku a Spojených státech a nejmenší na Novém Zélandu, Nizozemí a ve Slovenské republice (obrázek 30.2). Městské regiony zaznamenaly větší hustotu soukromých vozidel na obyvatele v téměř všech zemích OECD. Pouze ve Spojených státech, Švédsku, Rakousku a Kanadě je hustota soukromých vozidel větší ve venkovských nebo neutrálních regionech (obrázek 31.2).

© OECD 2005

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto Přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD
www.oecd.org/bookshop/

Více informací získáte na Odboru pro legislativu a překlady při OECD,
Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštivte naši internetovou stránku www.oecd.org/rights/

